

Keskustelua

Vastine

Tieteessä tapahtuu 1/98 arvioi Wagner-artikkeliani Poliitikka-lehdessä (4/97). Arviosta välitty sellainen kuva, että asettaisin Wagnerin kyvyt säveltäjänä kyseenalaisiksi. Artikkelini ei kuitenkaan ensisijaisesti tulkitse Wagnerin musiikkia, vaan nimenomaan hänen poliittista toimintaansa, jota hän itsekin piti vähintään yhtä tärkeänä kuin varsinaista sävellystyötään.

Wagner oli epäilemättä yksi "viime vuosisadan musiikkia ratkaisevimmin uudistaneista säveltäjistä", kuten arvioissa todetaan. Yhdyn tähän mielipiteeseen, sen retoorisesti kevyehköstä rakenteesta huolimatta. En kuitenkaan voi antaa tämän tosiseikan hämätä itseäni sen asian suhteen, että Wagner oli myös yksi viime vuosisadan merkittävimmistä antisemitistisistä ajatteliijoista. Olihan Hitlerkin hyvä piirtäjä. Tekeekö tämä hänestä poliittisesti harmittomamman? Ajatusrakennelman "tosin hän murhasi kuusi miljoonaa juutalaista, mutta rakensihan hän kuitenkin hienot autobahnat" kuulee harmittavan usein Saksassa ja valitettavasti vielä useammin Suomessa. Arvostelussa artikkelini katsotaan olevan myös "jälkiviisastelua", sillä tulkitseen Wagnerin poliittista kirjoittelua myöhemmin kehittyneen natsi-ideologian valossa. Jos kuitenkin ideologiset yhtymäkohdat ovat kertakaikkiaan selvät, niin eikö moiselle "viisastelulle" silloin ole olemassa hyvät perusteet. Eikö "jälkiviisastelua" ole tässä valossa kaikki menneiden aikojen tutkimus? Arvion kirjoittaja epäilee myös Wagnerin yhteydessä käyttämäni termien "saksalaisuus" ja "germaaninen mytologia" sisältöä: hän näkee ne Wagneriin liitettyinä "ikäkään kuin negatiivisina ominaisuuksina". Kun Wagnerin ideologia kuitenkin asetti "germaaniseen mytologiaan" pohjautuen saksalaisen rodun kaiken muun yläpuolelle, niin en nyt ihan helposti voi löytää tästä ajatusrakennelmasta mitään positiivista... Kysymys Hitlerin ja Wagnerin välisestä suhteesta, tai edes pohdinta siitä, "kumpi oli ensin", ei mielestäni ole missään tapauksessa epärelevantti, jos kerran Wagnerin ja hänen jälkeläistensä vaikutus kansallissosialismin nousuun on kerrassaan ilmeinen. Eihän tämä ideologia suinkaan siniseltä taivaalta maahan pudonnut ñ kyllä sillä omat juurensa oli. Kovin mielelläni päästäisin Wagnerin kaltaisen suuren säveltäjän "koukusta" ja jättäisin hänen poliittisen toimintansa hänen loistavien sävellystensä kustannuksella huomioimatta. Mutta miten tämän voi tehdä sellaisen säveltäjän kohdalla, jonka mukaan kaikki juutalaiset olisi pitänyt polttaa?

*Antti Vihinen
Berliini*

Kommentti

Asian ydin Tieteessä tapahtuu-lehden 1/98 kirjoituksessa oli se, voidaanko Hitlerin valtaannousu, natsismi ja juutalaistuhot selittää yhden miehen, tässä tapauksessa Wagnerin 1800-luvun kirjoituksilla. Oliko Wagner siis kaikkien natsien isä? Ehkä olisi kuitenkin perustellumpi olettaa, että Hitlerin ja monien muiden vastaavien enemmän tai vähemmän hirmuhallitsijain valtaannousun syyt löytyvät loppujen lopuksi muualta kuin nimenomaan Wagnerista. Mutta miksi suotta jäädä edes Wagneriin tässä "rötösherrat kiinni" -projektissa: jo Popper-vainaa esimerkiksi yritti tehdä Platonista enemmän tai vähemmän vastuullisen kaikkiin kommunismin ja fasismin hirmutekoihin. Vastaavasti milloin Aristoteles, milloin Francis Bacon on usein haluttu nähdä vastuullisena koko naissukupuolen alistetulle asemalle. ñ Perustellusti voi tosin vain kysyä tällaisen argumentaation mieltä. Ja eiköhän vain antisemitisminkin juuret jopa Saksassa ole totta vieköön paljon kauempana kuin Wagnerissa ñ Muistaakseni juutalaisilla on ollut valitettavan hankalaa jo pari tuhatta vuotta. Lienee myös melkoinen ero sillä, että kirjoittaa juutalaisista ikävästi ja sillä, että niitä todella "polttaa". Eikä Wagner edes olisi tainnut haluta kaikkia "polttaa": kyllä juutalaiset kelpasivat tietävästi Wagnerin aikaan jopa esittämään Bayreuthissa hänen musiikkiaan. Vastineessa esitetty "Olihan Hitlerkin hyvä piirtäjä" -rinnastus Wagneriin on kovasti erikoislaatuinen.

*Jan Rydman
Päätoimittaja*